

IO1 - Skills Rec -hanke
**Selvitys epämuodollisten
taitojen tunnistamisesta,
tunnustamisesta ja
todentamisesta**

Recognise - Validate - Certify

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Selvityksen rakenne	3
Epämuodollinen oppiminen	4
OSA 1 – PARHAAT KÄYTÄNNÖT	6
OSA 2 – RYHMÄHAASTATTELUT	6
Kysely	7
Kyselyjen johtopäätökset	7
Aikuiskouluttajat	7
Aikuisoppijat	9
Ryhmähaastattelut	9
Yleisiä johtopäätöksiä ryhmähaastatteluista	10
Aikuisoppijat	10
Aikuiskouluttajat	11
Yhteenveto	11

Johdanto

Tämä on tiivistelmä kansainvälisen SKILLS REC -hankkeen toteuttamasta selvitystyöstä (IO1 - Intellectual Output 1) **epämuodollisten taitojen ja tietojen tunnistamisesta, tunnustamisesta ja todistamisesta epämuodollisissa oppimisympäristöissä**. Selvityksen perusteella hankkeessa kehitetään aikuiskouluttajille suunnattu **virtuaalinen malli** (IO2 – Intellectual Output 2) aikuisoppijoiden epämuodollisten taitojen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja todistamiseen.

Selvitys löytyy kokonaisuudessaan englanniksi hankkeen kotisivuilta: www.skillsrec.eu

Selvityksen rakenne

Selvitys (IO1) esittelee hankkeen kumppanuusmaiden (Italia, Ranska, Suomi, Espanja ja Irlanti) parhaita toimintamalleja, jo käytössä olevia erilaisia työkaluja ja käytännön esimerkkejä epämuodollisten taitojen tunnistamisessa, tunnustamisessa ja todentamisessa.

Hankkeessa on myös selvitetty aikuisten oppijoiden ja aikuiskouluttajien tarpeita aiheeseen liittyen. Näin varmistetaan se, että hankkeen seuraavassa vaiheessa kehitettävästä, aikuiskouluttajien käyttöön tarkoitetusta mallista (IO2) on aidosti hyötyä kouluttajille.

Selvitys on jaettu kahteen pääosiin:

OSA 1: Ensimmäisestä osiosta löytyy koottuna kumppanimaiden parhaita ja ajankohtaisimpia toimintamalleja, työkaluja ja esimerkkejä aikuisoppijoiden elämänsä aikana hankkimien taitojen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja todentamiseen. Kerätyn tiedon avulla pyritään löytämään parhaat tavat tunnistaa tärkeimmät epämuodolliset taidot ja toteuttaa uusia, innovatiivisia toimintamalleja taitojen arvioimiseksi.

OSA 2: Toinen osio sisältää selvityksen aikuisoppijoiden ajatuksista työelämässä eniten tarvittavista epämuodollisista taidoista. Lisäksi osiossa selvitetään aikuiskouluttajien tarpeita koskien oppijoiden epämuodollisten taitojen arviointia.

Kohderyhmien tarpeiden kartoittaminen ja analysointi on käyttäjälähtöisen lähestymistavan ensimmäinen askel. Kohderyhmien kuulemista ei voi ohittaa, mikäli halutaan kehittää resursseja vastaamaan aikuiskouluttajien ja oppijoiden aitoja tarpeita ja vaatimuksia.

Hankekumppanit keräsivät aikuisoppijoiden ja aikuiskouluttajien tietoja sähköisesti

täytettävällä kyselylomakkeella. Kyselyssä kerätyn tiedon avulla pyrittiin ymmärtämään, millaisten taitojen aikuisoppijat kokevat vahvistavan mahdollisuuksiaan integroitua työelämään esimerkiksi eläköitymisen lähestyessä, sen jälkeen tai uranvaihdon yhteydessä. Lisäksi kyselyllä pyrittiin saamaan kattava käsitys aikuiskouluttajien tarpeista koskien epämuodollisten taitojen tunnistamista, tunnustamista ja todistamista.

Kyselyyn saatiin yhteensä **117 vastausta 60 aikuiskouluttajalta ja 57 aikuisoppijalta.**

Tämän lisäksi SKILLS REC -hankekumppanit haastattelivat syvällisemmin osan kyselyyn vastanneista aikuiskouluttajista ja aikuisoppijoista. Haastattelujen myötä saatiin yksityiskohtaisempaa tietoa kohderyhmien mielipiteistä ja tarpeista. Hankkeessa haastateltiin kasvokkain tai videoyhteyden välityksellä yhteensä **49 opettajaa ja oppijaa.**

Haastatteluin kerätyt laadulliset tiedot on analysoitu selvityksen toisessa osiossa.

Epämuodollinen oppiminen

Epämuodollisista taidoista tehtyä selvitystä varten on tärkeää määritellä epämuodollisen oppimisen (non-formal learning) käsite. Hankekumppanit noudattavat Euroopan neuvoston määritelmää:

*"Epämuodollinen oppiminen on tarkoituksellista, mutta vapaaehtoista oppimista. Epämuodollista oppimista tapahtuu erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa, joissa opetus/koulutus ja oppiminen ei välttämättä ole ainoa tai pääasiallinen toiminto tai päämäärä. Oppimisympäristöt ja -tilanteet voivat olla epäsäännöllisiä tai lyhytaikaisia. Opettamassa tai ohjaamassa voi olla ammattilaisia tai vapaaehtoisia. Opetus, koulutus tai toiminta on suunniteltua, mutta noudattelee harvoin virallisia opetussuunnitelmia. Epämuodollinen opetus on suunnattu yleensä tietyille kohderyhmille, mutta siinä harvoin dokumentoidaan tai arvioidaan oppimistuloksia tai saavutuksia perinteisin keinoin."*¹

[Suom. huom. Suomessa epämuodollista oppimista voi tapahtua ns. epämuodollisissa oppimisympäristöissä eli esimerkiksi kansalaisopistoissa, kirjastoissa, museoissa, kerhoissa tai harrastuksissa. Toiminnalla on usein oppimiseen tähtäävä tarkoitus, mutta se on vapaamuotoista, eikä useimmiten tähtää todistukseen.]

¹ https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261818/Bridges_for_recognition_n.pdf/1e7ebb5c-4edb-4bce-8fe0-db42605938c2

OSA 1 – PARHAAT KÄYTÄNNÖT

Selvitys aikuisoppijoiden opitun tunnistamiseen, tunnustamiseen ja todistamiseen käytetyistä parhaista käytännöistä, työkaluista ja menetelmistä epämuodollisessa opetuksessa toteutettiin Suomessa, Ranskassa, Irlannissa, Italiassa ja Espanjassa. Lisäksi selvitykseen on koottu aihealueen tämän hetken keskeisintä kirjallisuutta.

Hankekumppanit keräsivät runsaasti tietoa hyvistä käytännöistä omista verkostoistaan. Yksityiskohtainen, maakohtainen selvitys jo olemassa olevista käytännöistä löytyy kokonaisuudessaan englanniksi SKILLS REC – hankkeen kotisivuilta: www.skillsrec.eu

OSA 2 – RYHMÄHAASTATTELUT

Selvityksen toisen osan tavoitteena on raportoida ja analysoida hankkeen kohderyhmiltä (aikuiskouluttajat ja aikuisoppijat) kerättyä tietoa epämuodollisten taitojen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja todentamiseen liittyvistä tarpeista ja toiveista.

Kohderyhmien tarpeiden kartoittaminen ja analysointi on käyttäjälähtöisen lähestymistavan ensimmäinen askel. Kohderyhmien kuulemista ei voi ohittaa, kun kehitetään resursseja vastaamaan aikuiskouluttajien aitoja tarpeita ja vaatimuksia. Tässä hankkeessa selvityksessä kerätty tieto kohderyhmien tarpeista toimii lähtökohtana kehitettäessä mallia (IO2) aikuisoppijoiden epämuodollisten taitojen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja todentamiseen.

Selvityksessä käytetyt tutkimusmenetelmät sovittiin hankkeen alussa hankekumppaneiden kesken. Menetelmät valittiin sillä perusteella, että saataisiin mahdollisimman monipuolinen ja laaja tutkimusaineisto kohderyhmien kokemuksista.

Selvityksessä käytettiin kahta eri tutkimusmenetelmää. Ensimmäinen osa toteutettiin verkossa kyselylomakkeella. Aikuiskouluttajille ja aikuisoppijoille luotiin erikseen omat kyselynsä. Toinen tutkimus tehtiin kasvokkain tai videoyhteyden avulla haastatteleamalla hankekumppaneiden rekrytoimia kohderyhmiä. Tutkimuksen molemmat osat toteutettiin kaikissa kumppanimaissa Espanjassa, Suomessa, Ranskassa, Italiassa ja Irlannissa.

Seuraavissa osioissa ("Kysely" ja "Ryhmähaastattelut") esitellään ja analysoidaan hankekumppaneiden tutkimusten tuloksia.

Kysely

Tässä osiossa analysoidaan kyselylomakkeella kerättyjä tietoja aikuisoppijoiden ja aikuiskouluttajien tarpeista koskien epämuodollisissa oppimisympäristöissä hankittuja taitoja ja niiden tunnistamista, tunnustamista ja todentamista. Kyselyn laati hankekumppani SOLUTION Ranskasta muiden SKILLS REC -kumppaneiden avulla.

Hankkeessa luotiin kaksi kyselyä erikseen aikuiskouluttajille ja aikuisoppijoille. Aikuiskouluttajille suunnattu kysely arvioi heidän jo olemassa olevaa tietoaan ja tarpeitaan epämuodollisten taitojen tunnistamisesta, tunnustamisesta ja todentamisesta. Aikuisoppijoille laadittu kysely selvitti, mitä taitoja oppijat pitävät tärkeinä parantaakseen mahdollisuuksiaan työelämässä.

Kyselyihin sisällytettiin kumppaniorganisaatioiden ehdottamia epämuodollisia taitoja, sekä Euroopan neuvoston listaamat elinikäisen oppimisen taidot: lukutaito, vieraiden kielten taito, matemaattiset-, tieteen ja teknologian taidot, digitaidot, henkilökohtaiset, sosiaaliset ja oppimaan oppimisen taidot, kansalaistaidot, yrittäjyystaidot, sekä kulttuuritietoisuus ja vuorovaikutus- ja viestintätaidot².

Hankekumppanit keräsivät kokonaisuudessaan **117** vastausta **60** aikuiskouluttajalta ja **57** aikuisoppijalta:

- Suomi: 10 aikuisoppijaa ja 20 aikuiskouluttajaa
- Ranska: 10 aikuisoppijaa ja 10 aikuiskouluttajaa
- Irlanti: 13 aikuisoppijaa ja 10 aikuiskouluttajaa
- Italia: 14 aikuisoppijaa ja 10 aikuiskouluttajaa
- Espanja: 10 aikuisoppijaa ja 10 aikuiskouluttajaa

Kyselyjen johtopäätökset

Aikuiskouluttajat

Kyselyyn vastanneet **aikuiskouluttajat** viidessä kumppanimaassa edustivat seuraavia opetusaloja:

- 24 opettaa kieliä
- 13 opettaa IT-taitoja
- 12 opettaa taiteita
- 11 opettaa psykofyysistä hyvinvointia (terveelliset elämäntavat, tanssi, laulu, jooga, liikunta jne.)

² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_9009_2018_INIT&rid=5

- 10 opettaa arkielämän taitoja (ruoanlaitto, puutarhanhoito jne.)
- 6 opettaa kädentaitoja
- 6 opettaa kansalaistaitoja tai yhteiskuntatietoutta
- 35 opettaa muita aineita

Kyselyyn vastanneiden aikuiskouluttajien **opetuksen kohderyhmät** olivat seuraavanlaiset:

- 36 opettaa aikuisten yleisryhmiä
- 28 opettaa eläkeläisiä
- 11 opettaa maahanmuuttajia
- 11 opettaa työttömiä
- 9 opettaa matalasti koulutettuja aikuisia
- 3 opettaa harmaan talouden työntekijöitä tai työntekijöitä, joilla ei ole muodollista koulutusta
- 3 opettaa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia
- 2 opettaa vammautuneita aikuisia
- 4 opettaa muille kohderyhmille

Kyselyn tulosten mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista aikuiskouluttajista ei tunne entuudestaan **eurooppalaisia osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen työkaluja** eivätkä siten käytä niitä. Vain Espanjassa suurin osa kyselyyn vastanneista tunsi jonkin tai joitakin näistä työkaluista. Tulos voi johtua siitä, että hankkeen espanjalainen kumppani on yliopisto. Yliopiston opettajilla on todennäköisemmin käytössä tai tiedossa arvioinnin työkaluja akateemisissa yhteyksissä. Kyselyyn vastanneet kouluttajat kaikissa maissa ilmoittivat olevansa kiinnostuneita ottamaan käyttöönsä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen työkaluja.

Aikuiskouluttajien valitsemat **taidot, jotka olisivat tärkeintä tunnistaa ja tunnustaa** (12 eniten valittua vaihtoehtoa):

1. Digitaidot
2. Lukutaito
3. Vuorovaikutustaidot
4. Kulttuuritietoisuus
5. Kriittinen ajattelu
6. Oppimistaidot
7. Vieraiden kielten taito
8. Itseluottamus
9. Globaali ajattelu
10. Kyky työskennellä paineen alla
11. Ongelmanratkaisu
12. Ajanhallinta

Aikuisoppijat

Aikuisoppijoiden valitsemat **taidot, jotka olisi tärkeintä tunnistaa ja tunnustaa** (12 eniten valittua vaihtoehtoa). Mukana listassa olivat Euroopan neuvoston listaamat avaintaidot, sekä hankekumppaneiden lisäämät taidot:

1. Vuorovaikutustaidot
2. Digitaidot
3. Lukutaito
4. Matemaattinen osaaminen
5. Vieraiden kielten osaaminen
6. Kulttuuritietoisuus
7. Kriittinen ajattelu
8. Aktiivinen kuuntelu
9. Kansalaistaidot
10. Päätöksenteko
11. Ongelmanratkaisu
12. Ajanhallinta

Yhteenvedon voidaan todeta, että aikuiskouluttajilta ja aikuisoppijoilta kerätyissä vastauksissa havaitaan joitakin yhtäläisyyksiä. Vertaamalla kahta edellä mainittua luetteloa vastaajien tärkeinä pitämistä taidoista voidaan päätellä, että ainakin **seuraavat 8 taitoa on otettava huomioon**, kun luodaan mallia aikuisoppijoiden epämuodollisten taitojen tunnistamiseen ja tunnustamiseen:

1. Vuorovaikutustaidot
2. Digitaidot
3. Lukutaito
4. Vieraiden kielten taidot
5. Kulttuuritietoisuus
6. Kriittinen ajattelu
7. Ongelmanratkaisu
8. Ajanhallinta

Nämä sekä aikuisoppijoiden että aikuiskouluttajien tärkeinä pitämät taidot ovat keskiössä hankkeen seuraavassa vaiheessa kehitettävässä mallissa (IO2) epämuodollisten taitojen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja todentamiseen.

Ryhmähaastattelut

Kohderyhmien haastattelujen kautta hankekumppanit pyrkivät syventymään tarkemmin kohderyhmien epämuodollisia taitoja koskeviin vaatimuksiin ja tarpeisiin. Haastattelut järjestettiin SKILLS REC -hankkeen kumppanimaissa Italiassa, Ranskassa, Espanjassa, Irlannissa ja Suomessa. Haastattelut järjestettiin ryhmissä erikseen aikuisoppijoille ja aikuiskouluttajille. Oppijoita ja kouluttajia kannustettiin ohjaavien haastattelukysymysten avulla keskustelemaan siitä, mitä epävirallisia taitoja

työelämässä tarvitaan ja mitä osaamista aikuiskouluttajat tarvitsevat oppijoiden taitojen tunnistamiseen ja tunnustamiseen.

Hankekumppani Ranskan SOLUTION loi ryhmähaastatteluille yhteiset ohjeet, joiden pohjalta haastattelut toteutettiin niin, että tulokset pysyivät vertailukelpoisina ja laadukkaina. Kukin hankekumppani järjesti ohjeisiin pohjautuen haastattelutilanteet kohderyhmille, keräsi tulokset ja jakoi ne muiden hankekumppaneiden kanssa. Nämä tulokset on raportoitu ja analysoitu tämän asiakirjan seuraavissa osissa.

Haastateltavat valittiin hankekumppanioppilaitosten omien oppijoiden ja kouluttajien joukosta, yhteistyöorganisaatioiden kautta tai edellä esiteltyyn kyselyyn vastanneista. Kohderyhmien tavoittamiseen hankekumppanit käyttivät enimmäkseen postituslistojaan, sosiaalisen median tilejä tai paikallisia tapahtumia, konferensseja jne. Aikuiskouluttajien opetusala ei haluttu rajata haastateltavia valittaessa, joten haastatteluun vastanneet aikuiskouluttajat edustavat hyvin laajalti eri opetusaloja. Aikuisoppijat valittiin haastatteluun yli 30-vuotiaiden joukosta.

Kokonaisuudessaan ryhmähaastatteluihin osallistui:

- 23 aikuiskouluttajaa
- 26 aikuisoppijaa

Kohderyhmien ryhmähaastattelut toteutettiin kunkin hankemaan paikallisella kielellä. Haastattelujen kesto oli noin 1 tunti/haastattelu.

Kaikki kumppanit keräsivät kohderyhmien tulokset seuraavine liitteineen:

- Allekirjoitettu osallistujalista, jossa on ERASMUS+- ja hankelogot (vain kasvokkain tapahtuvissa haastatteluissa);
- Kaikkien osallistujien allekirjoittama haastattelun suostumuslomake. 2 kopiota: 1 organisaatiolle, 1 osallistujalle;
- Valokuvia kohderyhmistä (vain kasvokkain tapahtuvissa haastatteluissa);
- Raportti osallistujien vastauksista.

Yleisiä johtopäätöksiä ryhmähaastatteluista

Ryhmähaastatteluista voidaan tehdä useita johtopäätöksiä siitä, millaisia tarpeita hankemaiden aikuiskouluttajilla ja oppijoilla on epämuodollisten taitojen tunnistamisen, tunnustamisen ja todentamisen suhteen.

Aikuisoppijat

Aikuisoppijoiden osalta havaittiin, että kunkin oppijan syy ja motivaatio kursseille osallistumiseen vaikuttaa paljon siihen, miten epämuodollisen osaamisen todentamiseen suhtauduttiin. Sekä Irlannissa, Italiassa että Ranskassa haastattelut osoittivat samoja tuloksia. Suurin osa haastatteluista opiskelijoista osallistuu

vapaamuotoiseen koulutustoimintaan harrastuksena. Nämä oppijat eivät kaipaa todistusta tai erillistä tunnustamista näissä oppimisympäristössä hankituista taidoista. Sen sijaan opiskelijat, jotka osallistuvat kursseille vahvistaakseen taitojaan työelämää varten kokevat, että opitun tunnustaminen todistuksella voi olla hyödyksi. Todistus opitusta voidaan lisätä vaikkapa työhakemukseen. Mahdollisuus opitun tunnustamiseen voi olla myös keino hankkia kursseille uusia oppijoita.

Espanjalaisten aikuisoppijoiden haastattelussa nousi esiin tärkeä, epämuodolliseen koulutukseen liittyvä näkökulma. He pitivät vapaamuotoista koulutusta erityisen merkityksellisenä joidenkin pehmeiden taitojen, kuten kansalaistaitojen, kulttuuritietoisuuden, kriittisen ajattelun ja tehokkaan kommunikaation kehittämisessä.

Espanjalaiset haastateltavat korostivat myös sitä, että vaikka vanhempien opiskelijoiden tavoitteena ei olekaan saada akateemista todistusta, ovat he kiinnostuneita saamaan tunnustuksen tehdystä työstä ja käytetystä ajasta todistuksen muodossa. Mukana kursseilla on paljon ikääntyneitä oppijoita, joilla ei ole ollut mahdollisuutta opiskella tutkintoa elämässään. Heille todistuksen saaminen voi olla merkityksellinen jopa symbolisesti.

Aikuiskouluttajat

Italiassa, Espanjassa ja Ranskassa haastateltujen aikuiskouluttajien toiveet olivat keskenään samankaltaisia opitun tunnustamiseksi kehitettävän mallin (IO2) suhteen. Kieltenopettajia lukuun ottamatta useimmat kouluttajista ei tunne eurooppalaisia eikä kansallisia viitekehyksiä ja työkaluja epämuodollisten taitojen arviointiin. Huomionarvoista oli, että haastateltujen opettajien oppilaat ovat silloin tällöin pyytäneet todistusta, mutta opettajilla ei ole ollut tarvittavia työkaluja todistuksen antamiseen. Italian, Espanjan ja Ranskan aikuiskouluttajat kokivatkin, että työkalu opitun arvioimiseen ja todistuksen luomiseen olisi hyödyllinen.

Irlantilaisten kouluttajien mukaan on tärkeää antaa opiskelijoille jonkinlainen arviointi tunnustuksena tehdystä työstä ja saavutuksista. Tunnustus konkretisoi sitä, kuinka oppijat ovat edenneet ja parantaneet tuloksiaan opiskelemissaan aineissa. Sekä irlantilaiset kouluttajat että oppijat kertoivat, että joillekin Irlannin koulutusjärjestelmille on jo olemassa kansallinen arvioinnin viitekehys, joten he eivät tunne tarvetta eurooppalaiselle viitekehykselle.

Vain suomalaiset kouluttajat kokivat, että muodollinen arviointiprosessi ei ole tarpeellinen heidän opiskelijoilleen. Kumppanioppilaitoksen oppijat käyvät kursseilla ensisijaisesti harrastuksena ja hovin vuoksi, eikä heillä yleensä ole tarvetta todistukselle. Joiltakin kursseilta voidaan opiskelijoiden pyynnöstä tai opettajan niin parhaaksi katsoessa kuitenkin myöntää todistus.

Irlantilaiset ja espanjalaiset aikuiskouluttajat mainitsivat erikseen itsearviointin, jota he pitivät hyödyllisenä työkaluna oppijoille oman edistymisen seuraamiseen.

Yhteenveto

Yhteenvedona voidaan todeta, että SKILLS REC -hankkeen kumppanimaiden välisistä eroista huolimatta viitekehys ja työkalu (IO2) epämuodollisten taitojen tunnistamiselle, tunnustamiselle ja todentamiselle on tarpeellinen. Työkalu olisi erityisen hyödyllinen niille aikuiskouluttajille, joilla on vaikeuksia toteuttaa oppijoiden epämuodollisten taitojen arviointia ilman valmista ohjeistusta tai menetelmää.

Hankkeessa suunnitteilla oleva uusi taitojen todentamisen työkalu (IO2) hyödyttäisi myös niitä aikuisopiskelijoita, jotka ovat edelleen aktiivisia työelämässä. Myös vanhemmille oppijoille, joilla ei ole aiempaa tutkintotodistusta virallisista oppilaitoksista, epämuodollisten taitojen tunnustaminen toimii palkintona tehdystä työstä ja saavutuksista.

SKILLS
Rec

Recognise - Validate - Certify

UNIVERSIDAD DE MÁLAGA | uma.es

Yhteisrahoitettu
Euroopan unionin
Erasmus+ -ohjelmasta

Tämä projekti on Euroopan komission rahoittama. Tämä sivusto edustaa vain kirjoittajan omia näkemyksiä, eikä komissio ota vastuuta mistään jaetusta tiedosta tai sen myöhemmästä käytöstä. Projektitunnus: 2020-1-E501-KA204-082195